

САНКЦІЇ У СФЕРІ ДОСТУПУ ДО ЕКОЛОГІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

НТУ «Дніпровська політехніка»

Казак Є.С.

Науковий керівник: к.т.н., доц. Тюрня Ю.І.

Відомий вислів «Попереджений – значить озброєний» можна застосувати і до надання екологічної інформації, оскільки, маючи таку інформацію, громадськість здатна приймати власні рішення щодо захисту та збереження особистого здоров'я і життя та в цілому суспільства. Разом з цим, поінформована та зацікавлена громадськість відіграє важливу роль в екологічному моніторингу, забезпеченні дотримання вимог природоохоронного законодавства, що сприяє взаємному контролю громадськості та владних структур в контексті збереження навколишнього природного середовища.

Відповідно до ст. 34 Конституції України кожному гарантується право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб – на свій вибір [1].

Варто зазначити, що сьогодні суспільство почало усвідомлювати серйозні наслідки негативного впливу на навколишнє середовище, в наслідок природних та техногенних аварій, які призвели до забруднення довкілля й спричинили екологічну кризу в країні [2]. З огляду на це, доступ до екологічної інформації є вкрай важливим для суспільства, адже дозволить громадянам втручатись у процес прийняття екологічно важливих рішень з метою реалізації і захисту свого права на безпечне для життя та здоров'я довкілля, передбачене ст. 50 Конституції України [1].

Правовий режим екологічної інформації визначається Конституцією України, законами України «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про інформацію», «Про доступ до публічної інформації», Конвенцією про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (Орхуська Конвенція), а також іншими законами та підзаконними актами. В зазначених документах вживається декілька різних понять щодо екологічної інформації, а саме: «екологічна інформація», «інформація про стан навколишнього природного середовища», «інформація про стан довкілля» тощо.

Відповідно до ст. 25 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» інформація про стан навколишнього природного середовища (екологічна інформація) – це будь-яка інформація в письмовій, аудіовізуальній, електронній чи іншій матеріальній формі про: стан навколишнього природного середовища чи його об'єктів – землі, вод, надр, атмосферного повітря, рослинного і тваринного світу та рівні їх забруднення; біологічне різноманіття і його компоненти, включаючи генетично видозмінені організми та їх взаємодію із об'єктами навколишнього природного середовища; джерела, фактори, матеріали, речовини, продукцію, енергію, фізичні фактори (шум, вібрацію, електромагнітне випромінювання, радіацію), які впливають або

можуть вплинути на стан навколишнього природного середовища та здоров'я людей; загрозу виникнення і причини надзвичайних екологічних ситуацій, результати ліквідації цих явищ, рекомендації щодо заходів, спрямованих на зменшення їх негативного впливу на природні об'єкти та здоров'я людей; екологічні прогнози, плани і програми, заходи, в тому числі адміністративні, державну екологічну політику, законодавство про охорону навколишнього природного середовища; витрати, пов'язані із здійсненням природоохоронних заходів за рахунок фондів охорони навколишнього природного середовища, інших джерел фінансування, економічний аналіз, проведений у процесі прийняття рішень з питань, що стосуються довкілля. Основними джерелами такої інформації є дані моніторингу довкілля, кадастрів природних ресурсів, реєстри, автоматизовані бази даних, архіви, а також довідки, що видаються уповноваженими на те органами державної влади, органами місцевого самоврядування, громадськими організаціями, окремими посадовими особами [3].

Національним законодавством, зокрема ст. 91-4 Кодексу України про адміністративні правопорушення передбачено, що відмова від надання чи несвоєчасне надання за запитами повної та достовірної екологічної інформації, передбаченої законодавством, – тягне за собою накладення штрафу на службових та посадових осіб від трьох до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян [4], що наразі становить лише від 51 гривні до 170 гривень. Варто зазначити, що адміністративна відповідальність є оперативним засобом реагування на екологічні правопорушення, для її застосування не вимагається підрахунку збитків. Підставами притягнення до адміністративної відповідальності за відмову у наданні або несвоєчасне надання екологічної інформації, приховування інформації про стан земель, перекручування даних державного земельного кадастру, приховування, перекручення або відмова від надання повної, достовірної інформації про безпеку утворення відходів і поводження з ними та будь-яку іншу екологічну інформацію є адміністративним проступком, тобто протиправною, винною (умисною або необережною) дією або бездіяльністю, що посягає на обмеження доступу громадян до екологічної інформації [5]. При цьому суб'єкт адміністративного правопорушення є спеціальним (посадові та службові особи, які мають доступ до екологічної інформації).

Аналіз судової практики показав, що реєстр судових рішень налічує незначну кількість постанов, ухвал, рішень щодо притягнення до адміністративної відповідальності за ненадання екологічної інформації. Більша частина справ стосується відмови від надання екологічної інформації відповідно до запитів зацікавлених суб'єктів (Ухвала Житомирського окружного адміністративного суду від 23.07.2021 № 98514145 [6]).

Ситуація, яка склалась, свідчить про неефективність застосування санкцій за ненадання екологічної інформації службовими та посадовими особами. Взагалі майже відсутня практика щодо стягнення штрафів з посадових осіб за відмову у наданні або несвоєчасне надання екологічної інформації. Також законодавством не передбачено чіткого розмежування стосовно того, хто

повинен надавати екологічну інформацію, зокрема посадова чи службова особа, та відсутній контроль за виконанням цього обов'язку.

Враховуючи соціальну значущість екологічної інформації та з метою підвищення ефективності застосування санкцій, пропонуємо: по-перше, розширити законодавчу базу з даного питання, наприклад, створення окремого Закону України «Про екологічну інформацію», де надати єдине та уніфіковане визначення терміну «екологічна інформація», конкретизувати визначення термінів «посадова особа» та «службова особа», передбачити адміністративну відповідальність за відмову від надання чи несвоєчасне надання повної та достовірної екологічної інформації; по-друге, збільшити розмір стягнення за дане правопорушення, щоб скоротити чисельність проступків; по-третє, розмежувати відповідальність для посадової та службової особи, аби працівники відповідно до свого рангу несли окрему відповідальність.

Перелік посилань

1. Конституція України. Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

2. Тюрю Ю.І., Кириченко В.О. Екоцентризм як чинник подолання екологічної кризи. Матеріали ІХ Всеукраїнської науково-технічної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Молодь: наука та інновації», м. Дніпро, 5 листопада 2021 р. Дніпро: НТУ «ДП», 2021. С. 403 – 405.

3. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 № 1264-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text>.

4. Кодекс України про адміністративні правопорушення. Закон України від 07.12.1984 № 8073-Х. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/80731-10>.

5. Демчук Т.І. Адміністративна відповідальність за відмову від надання або несвоєчасне надання екологічної інформації. *Науково-практичний журнал «Екологічне право»*. 2019. Випуск 3. С. 22–25. DOI <https://doi.org/10.37687/2413-7189.2019.3.4>.

6. Ухвала Житомирського окружного адміністративного суду від 23.07.2021 № 98514145. URL: <https://youcontrol.com.ua/catalog/court-document/98514145>.